

Deres ref.: 22/2944

Oslo, 19. august 2022

HØRINGSUTTALELSE – FORSLAG TIL FORSKRIFT OM FINANSAVTALER (FINANSAVTALEORSKRIFTEN)

1. Innledning

Rettspolitisk forening (Rpf) er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre rettsstillingen til sosialt vanskeligstilte grupper.

Foreningen er positive til flere av departementets forslag. Samtidig ønsker vi å knytte våre bemerkninger til regulering av egenandelsgrenser ved misbruk av elektroniske signaturer, kontoavtale og betalingstjenester for mindreårige under barnevernets omsorg, forklaringsplikt ved utstedelse av kreditt, trafikklysmoell og avslagsplikt og krav til egenkapital ved kjøp på kreditt i forbrukerforhold.

2. Regulering av egenandelsgrenser ved misbruk av elektroniske signaturer

2.1. Oppjustering av egenandel

Vi støtter ikke et forslag om at egenandelen i den nye finansavtaleloven § 3-20 tredje ledd bør oppjusteres. Vårt inntrykk, gjennom våre styremedlemmers arbeid med misbruk av elektroniske signaturer, er at egenandelen på kr. 12 000 oppleves som høy av de som får sin elektroniske signatur misbrukt.

Egenandelen må også sees i sammenheng med hvordan Finansklagenemnda Bank håndhever egenandelen etter dagens finansavtalelov § 35 tredje ledd, annet punktum. Det er Finansklagenemnda som primært behandler saker som berører tilfeller der egenandelen inntreffer, ved siden av bankenes interne vurderinger. Forbrukere har sjeldent økonomiske ressurser til å ta slike saker videre til tingretten. Praksis fra Finansklagenemnda Bank blir derfor en sentral rettskilde for forbrukere.

I sak 2022-242 beskriver Finansklagenemnda at det etter tidligere praksis i de fleste saker ble ansett som grovt uaktsomt å følge lenker og gi opplysninger som fører til misbruk av elektronisk signatur. Finansklagenemnda har forsøkt å justere sin praksis, ved at det også skal ses hen til individuelle omstendigheter ved forbrukerens aktsomhet. Samtidig er det først når

det foreligger «spesielle omstendigheter» at nemnda kan legge til grunn at forbrukeren ikke har vært grovt uaktsomt, jf. om rettstilstanden i ovennevnte sak og eksempelvis sak 2022-240.

Praksisen innebærer at dersom en forbruker mottar en troverdig svindelhenvendelse, f.eks. fra «Posten» eller «Bring», så må det foreligge spesielle omstendigheter for at forbrukeren skal gå fri for egenandelen på kr 12 000 i finansavtaleloven § 35 tredje ledd, annet punktum. Foreligger ikke slike spesielle omstendigheter, vil nemnda legge til grunn at forbrukeren har utvist et markert og klanderverdig avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte, slik at lovens vilkår om grov uaktsomhet er oppfylt.

Etter vårt syn er denne praksisen streng mot forbrukeren. Svindelhenvendelser blir mer og mer troverdige. Det hører også til risikobildet at også offentlige og private aktører sender ut henvendelser med trygge lenker som forbrukeren skal klikke seg inn på, for å så benytte seg av BankID. Dette perspektivet er viktig å ha med seg i vurderingen av egenandelen på kr 12 000, og det er for oss et godt argument for at egenandelen skal bli stående.

2.2. Egenandel som insentiv til forsiktighet/forsvarlighet

Vi ønsker også å kommentere Stortingets ønske i vedtak nr. 140, om at størrelsen på egenandelen skal gi et godt nok insentiv til at rettighetshaverne bruker sin elektroniske signatur på en forsvarlig måte.

Vi stiller oss tvilende til at en høyere egenandel gir et sterkere insentiv til å at rettighetshaverne vil bruke sin elektroniske signatur på en forsvarlig måte. Av de svindelofrene foreningen er i kontakt med, har de færreste kunnskap om egenandelen i nåværende finansavtalelov i forkant av det misbruket av elektronisk signatur som har ført til et økonomisk tap.

En økning av egenandelen vil derfor være en ytterligere lemping av tapet ved misbruk av elektroniske signaturer fra banken og over på forbrukerne. Vi stiller oss ikke bak en slik taps- og risikoforskyvning som ikke er i tråd med at lovgiver har ønsket å styrke forbrukervernet ved misbruk av elektroniske signaturer, jf. Innst. 104 L (2020-2021) s. 1 og 7.

Dersom departementet likevel anser det nødvendig å oppjustere egenandelsatsene anmoder vi om at departementet presiserer i forarbeidene at terskelen for «grov uaktsomhet» skal være høy. Det bør presiseres at den normale egenandelsatsen er regulert av finansavtalen § 3-20 annet ledd, og at det i utgangspunktet skal mye til for at en forbruker skal svare med den oppjusterte satsen angitt i finansavtaleloven § 3-20 tredje ledd.

3. Kontoavtale og betalingstjenester for mindreårige under barnevernets omsorg

Barn kan ha behov for tilgang til betalingstjenester og konto i sitt eget navn. Det skal ikke undervurderes at det er av stor viktighet f.eks. for et fosterbarn å ha tilgang til egen konto og til å kunne motta Vipps f.eks. fra sine biologiske foreldre.

Vi støtter dermed forslaget om at barnevernstjenesten gis kompetanse til å inngå kontoavtale og avtale om betalingstjenester for en mindreårig det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse

for etter barnevernsloven. Forslaget må naturligvis skje innenfor oppstilte rammer. Her fremstår de rammene som departementet oppstiller som fornuftige. Vi stiller oss derfor bak forslagene i punkt 6.2.

4. Forklaringsplikt

Departementet foreslår ikke et forskriftskrav om kontrollspørsmål knyttet til bankenes forklaringsplikt ved inngåelse av en kredittavtale. Dette begrunnes bl.a. med at kredittyteren har bevisbyrden for at forklaringsplikten er overholdt.

Vi er ikke overbevist av departementets begrunnelse. En slik bevisbyrde kommer gjerne på spissen etter at avtalen er inngått og mulig etter at forbrukeren, som ikke hadde økonomisk evne til å betjene utstedt kreditt, har lidt et økonomisk tap. Kontrollspørsmålene kommer i forkant av denne skisserte situasjonen. Kontrollspørsmål kan dermed gi forbrukeren og banken et bedre kunnskapsgrunnlag og mulig avverge tap.

Vi mener at departementet bør foreslå et forskriftskrav om kontrollspørsmål knyttet til bankenes forklaringsplikt ved inngåelse av en kredittavtale.

5. Trafikklysmoell og avslagsplikt

Vi er meget positive til en trafikklysmoell, og vi stiller oss bak departementets vurderinger.

Vi er videre enige i at det per nå ikke fremstår som behov for å foreslå nærmere regler om avslagsplikten i den nye finansavtaleloven § 5-4. Vi mener avslagsplikten skal bli stående som den er foreslått.

Eventuelle spørsmål kan rettes til styret i foreninga på e-post styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen,

Lars Arnesen og Petter Dines Olsen
Rettspolitisk forening